

Då genom landstingen en möjlighet är beredd för de olika landskapen att gemensamt befrämja alla företag, som för dem äro nyttiga, torde tiden nu vara inne, att statsmedel icke böra användas till sådana företag, som ligga inom landstings befogenhet att understödja.

Då likväl ett sådant beslut möjligen skulle leda till en allt för långt drifven sparsamhet med anslag till allmännyttiga företag inom landskapen, torde vara nödvändigt att en summa ungefärligen motsvarande det belopp, som hittills för dessa utgifter blifvit användt, måtte blifva till landstingen öfverlemnadt, helst på sådant sätt, att en viss statsinkomst måtte direkte till landstingen anslås; och får jag sålunda vördsamt föreslå:

“att från Riks-statens utgiftsposter alla sådana utgifter måtte borttagas, som kunna genom landsting bestridas, hvaremot af statsinkomsterna ett bestämdt belopp måtte till landstingen i förhållande till folkmängden öfverlemnas.”

Om remiss till Stats-Utskottet får jag vördsamt anhålla.

Stockholm den 29 Januari 1867.

H. A. Hamilton.

N:o 35.

Af Herr Hasselrot, Carl, angående öfverlemnande af en del utaf Riksbankens medel till Allmänna Hypotheksbanken emot dess obligationer.

Då jag omnämner att det förslag, jag nu går att framställa, afser jordbrukets tryckta ställning och ett försök att i densamma åstadkomma någon lindring, vågar jag hoppas att, äfven om försöket misslyckas, Kammaren skall skänka detsamma öfverseende och välvilja.

Jordbrukets tryckta ställning! — männe det skall erfordras någon bevisning för att ådagalägga sanningen af dessa ord? — Jag tror det ej. — De hafva en sympatetisk magt, som med oro och beklämning anslår icke allenast hvarje jordbrukets idkare i alla delar af vårt land, utan hvarje god medborgare, enär ingen del af samhällskroppen, minst en så vigtig som jordbruksnäringen, kan lida utan att det hela deraf tager skada.

Det torde således, utan gensägelse, kunna antagas såsom ett faktum, att denna näring lider af en tryckt penninge-ställning, som förlamar jordbruket och dess idkare. Orsakerna till denna förlägenhet äro många och det fordras till deras fulla utredande helt andra krafter än mina; men till undanrödjande af missförstånd

må det tillåtas mig nämna att jag bland dem icke räknar den friare handelslagstiftningen.

För att emellertid i någon mån kunna söka bot för det onda, hvaraf vi lida, måste man söka göra sig någon reda för dess orsaker. Bland de hufvudsakligaste af dessa räknar jag den ensidiga riktning, uti hvilken vårt bankväsende under sednare tider sig utvecklats i jernbredd med en felaktig kreditlagstiftning.

Det torde inom denna högtärade Kammaré ej behöfva spillas ord för att bevisa, att hvarje näring och icke minst jordbruket, sådant det i våra dagar måste bedrifvas för att bli lönande, fordrar förlag och rörelsekapital; men huru har man i detta afseende sört för modernäringen, ty såsom sådan torde den väl böra anses, huru styfmoderligt den än blifvit behandlad. För så vidt jag kan inse, har, i fråga om dess underlättande med förlag, icke allenast intet blifvit tillgjordt, utan flera åtgärder vidtagits, som på jordbruket menligt inverkat.

Hit räknar jag i första rummet att, sedan hypotheks-föreningar i Riket sig bildat för omflyttning och amortering af jordbrukarens skulder och för anskaffande af nödigt förlag, dessas verksamhet blifvit tillintetgjord genom inrättandet af Hypotheksbanken med monopol att ensam upptaga lån och förlägga jordbruket.

Dit räknar jag vidare, att, sedan samtidigt härmed räntan blef frigifven för så kallade korta papper, man för Hypotheksbankens verksamhet fixerade räntan till högst fem procent utan afseende på möjligheten att för denna räntefot upptaga några lån.

Dit hörer vidare att, sedan hypotheks-föreningarna och Hypotheksbankens verksamhet sålunda blifvit bunden, bankrörelsen genom de enskilda bankerna fått, utan all konkurrens, utvecklas på ett sätt, som ryckt alla tillgängliga medel från jordbrukaren och hopsamlat dem i bankerna, der med dem bedrifves en rörelse, som icke lämpar sig för jordbrukaren; och har, under sådana förhållanden, ett sådant tillströmmande af alla kapitaler till bankerna varit desto naturligare, som man icke varit betänkt på bildande af några penningeinrättningar, som med de enskilda bankerna kunnat uppträda såsom medtäflare för uppsamlandet af medel till jordbrukets behof och detta, såsom det vill mig synas, af det skäl att jordbruket vid våra riksdagar ej varit rätt väl representeradt.

En af orsakerna till kapitalernas uppsägning från jordbrukaren och deras insättning i bankerna har, utom den större vinst, som bankerna för dem lemnat, äfven varit att söka i vår kreditlagstiftning och svårigheten att få en in-tecknad fordran indrifven och gulden.

Såsom den allmännast anförda orsaken till jordbrukarnes förlägenhet hör man likväl uppgifvas lättsinnet hos en mängd personer att utan tillräckliga medel till köp och till förlag hafva kastat sig uti denna näring; och jag medgifver gerna att i många fall denna förebräelse är berättigad och att sådana personer hafva litet eller intet att klaga öfver; men jag vågar dock, med den kännedom jag eger om förhållandena i landet, tryggt påstå att berörda förhållande icke utgör hufvudorsaken till den tryckta ställningen för jordbruket och jag anser mig till detta antagande desto mer berättigad, som förlägenheten icke är partielt eller rådande endast hos vinglare och dem, som öfverbetalt sina egendomar, utan med få undantag temligen allmän i hela landet så väl hos dem som köpt, som dem som ärft sin jord; och de hufvudsakligaste orsakerna tror jag mig här ofvan hafva angifvit — kapitalernas dragning från jordbrukaren och deras hopande i bankerna, der med dem bedrifves en rörelse, som icke lämpar sig för jordbrukaren.

Att för detta onda nu söka bot, sedan skadan är skedd, är ganska svårt; men icke tror jag att förlägenheten ensamt afhjelpes med det till jordbrukaren så

välvilligt uttalade goda rådet: "hjelp dig sjelf, spara och arbeta;" ty lika visst som det är, att ingen näring kan bedrivas utan sparsamhet och arbete, lika obestriddigt synes det mig vara, att till alla företag fordras hjälpmedel och att jordbruket, lika väl som andra näringar, behöfver förlag och rörelsemedel; och att, enär dessa, genom en lagstiftning, som försatt jordbrukaren i ett undantagsförhållande, blifvit honom beröfvade, positiva åtgärder behöfva vidtagas för att nedriva dessa skrankor och försätta honom i en belägenhet, der han kan fritt röra sig.

Bland dessa åtgärder, utom förändring i kreditlagstiftningen, hvarom särskild fråga är eller blir väckt, synes mig ingen naturligare än den, att en inrättning kommer till stånd, som kan hopsamla ännu möjligen tillgängliga kapitaler och dem som bildas, för att sprida dem bland jordbrukare på vilkor, som för dem äro lämpliga. En sådan inrättning finnes jemväl redan i vår Hypotheksbank, ehuru den till följd af föreskrifterna för dess verksamhet hittills varit död. Genom de förändringar härutinnan, som genom Kongl. Kungörelsen den 5 Oktober 1866 blifvit meddelade, har likväl Hypotheksbanken fått friare händer, så att genom den kan utbildas ett system för inhemsk obligationsrörelse och kapitalens upp- och utlåning på för jordbruket lämpliga återbetalningstider, såsom på fem eller tio år; men afven med denna möjlighet till verksamhet saknar dock banken för närvarande alla medel till dess bedrivande; och angeläget blir således att bereda den sådana och en fond till inköp af på jordbruks-fastighets-hypothek grundade obligationer, som äro ställda på amortering inom en tid af högst tio år. För bildande af en sådan fond torde lämpligast kunna användas dels, i den mån den inflyter, den gamla fastighets-lånefonden, som ursprungligen varit afsedd för jordbrukets behof, dels ock från upphörande filialbanker inflytande försträckningar; men enär dessa medel icke i den närmaste framtiden blifva tillgängliga och icke eller äro tillräckliga, föreställer jag mig, att bankovinsten eller åtminstone någon del af densamma, i den mån den blir tillgänglig, icke skulle kunna bättre användas än såsom en försträckning från Riksbanken till Hypotheksbanken mot dennes obligationer, derigenom två viktiga mål vunnos — bankovinstens reserverande för Banken och dess användande till utlåning, jordbruket till gagn.

Jag vågar således vördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade besluta att till Hypotheksbanken må emot dess till Riksbanken ställda obligationer öfverlemnas dels återstoden af den gamla fastighetslånefonden, dels inflytande försträckningar från upphörande filialbanker, dels ock, i den mån den blir tillgänglig, den nu redovisade bankovinsten, eller af densamma minst en million R:dr.

Om remiss till vederbörligt Utskott af denna min motion anhåller jag slutligen vördsammast.

Stockholm den 29 Januari 1867.

Carl Hasselrot.